

Szlovákia

FENNTARTHATÓSÁGI TÉRKÉP

FENNTARTHATÓSÁGI TÉRKÉP

Helyi környezeti és kulturális örökségünk a múltban és most

„Aki elvágja a gyökereket, hiába várja a gyümölcsöket.” (Ókori mondás)

Alapadatok

Korosztály 12–14–(20) évesek

Időtartam 45 perc + 180 perc terepgyakorlat + 45 perc

Tantárgy földrajz, biológia, történelem és állampolgári ismeretek

Kulcs-kompetenciák anyanyelvi kommunikáció
esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség
digitális kompetencia
szociális és állampolgári kompetencia

Kulcsszavak kulturális és természeti örökség, hagyományok, fenntartható életmód, fenntartható fejlődés

A foglalkozások összefoglalója

Sorszám	Cím	Módszer	Időtartam	Munkaforma	Helyszín
I. tanóra <i>Mesélnek a képek (45 perc)</i>					
1. feladat	Kéпкиállítás	kiállítás	10 perc	egyéni vagy páros	belső térben
2. feladat	Miről mesélnek a képek?	elemzés, irányított beszélgetés	10 perc	nagy csoport (osztály)	belső térben
3. feladat	Helyezzük a képeket a térképre!	rendszerezés	10 perc	egyéni vagy páros gyakorlat	belső térben
4. feladat	Téma és csoportfelosztás	magyarázat, szervezés, feladatmegosztás	15 perc	nagy csoport (osztály)	belső térben
II. tevékenység <i>Terepgyakorlat (180 perc)</i>					
5. feladat	Keresd fel a helyszíneket!	terepmunka	135–180 perc	kis csoport	külső térben, településen
III. tanóra <i>A fenntarthatósági térképünk (45 perc)</i>					
6. feladat	Múlt és jövő	kiselőadás, irányított beszélgetés	20 perc	kis csoport	belső térben
7. feladat	Végső munkák a fenntarthatósági térképen	tervezés, alkotás, megbeszélés	25 perc	nagy csoport (osztály)	belső térben

A modul vázlata

ÖSSZEFOGLALÁS

Saját településünk, és annak környéke – az otthonunk. A modul a következő kérdésekre keresi a választ: Mi benne az egyedi? Mitől különleges? Milyen szempontból volt az élet érdekesebb, szerethetőbb, jobb a régebbi időkben? Miben jobb most? Miért jó itt élni? Milyennek szeretnénk településünket a jövőben? Mik a fenntarthatóság helyi feltételei?

CÉLOK

A modul célja felhívni a diákok figyelmét a fenntartható életmódra: Növelni érzelmi kötődésüket lakóhelyükhöz, megmutatni annak egyediségét, megismerni a településnek és környezetének fejlődését a történelem során, végiggondolni, hogy az előző nemzedék hogyan formálta jelenlegi lakhelyünket, és hogy hogyan lehetne fejleszteni a jövőben. Cél, hogy a diákok lehetőségeik szerint minél jobban kihasználják a településen található fenntartható helyeket és szolgáltatásokat, és hogy ezeket nagyra értékeljék és népszerűsítsék.

ESZKÖZÖK ÉS ANYAGOK

- I. tanóra –** Régi fotók, képek a lakóhelyünkről, modern várostérkép, vékony fonal, jelölőtűk, 1. és 3. feladathoz kétoldalú ragasztó vagy kék gyurmaragasztó.
- II. tevékenység –** Füzet/lapok, kapcsos írotábla, ceruza vagy toll, várostérkép. 5. feladathoz
- III. tanóra –** Tűzők különböző színű zászlókkal, hogy megjelöljük a fenntartható elemeket a térképen. Új térkép rajzolása esetén poszter papír, színes filcek/ceruzák. 7. feladathoz

ELŐKÉSZÜLETEK

- I. tanóra** Előtte házi feladat: a diákok keressenek régi képeslapokat, fotókat, festmény-másolatokat a településükről és környezetéről. Kérjék meg szüleiket és nagyszüleiket, hogy nézzék végig együtt a családi fényképeket, és válogassák ki azokat, melyeken a település látható. Az interneten is kutathatnak érdekes régi képek után. Ha lehet, nyomtassák ki ezeket. Minden kép hátuljára írják oda nevüket, az évszámot, és azt, hogy mit ábrázol (ha nem egyértelmű). Ha egy érdekes történet kapcsolódik a képhez, le is írhatják. A házi feladatot korán, ha lehetséges 1–2 héttel a megvalósítás előtt adjuk ki. Tanárként mi is vigyünk fotókat.
- II. tevékenység** Másoljuk le a Diákoldalról az 1. feladatlapot 6 példányban, a 2. feladatlapot pedig 1 példányban. Az utóbbit vágjuk fel.

TÉR, TEREM ELRENDEZÉSE

A közös térképrajzolásra legyen lehetőség.

KAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Mindannyian településeken lakunk, de sokszor csak keveset tudunk róluk. Hol szeretünk lógni suli után, mi a kedvenc helyünk? Milyen lehetőségek vannak a településen a kikapcsolódásra, szórakozásra, közlekedésre? Vannak-e fenntarthatóságra törekvő helyszínek és szolgáltatások?

Világunk rohamléptekben változik, ez lakóhelyünkre is igaz. A digitális világban felnövő fiatalok egyre inkább elszakadnak lakókörnyezetüktől, napi rutinjuk során könnyen „vakokká” válnak saját településük lehetőségei és a környező emberek iránt. A fenntarthatóság problémáját mindannyian ismerjük, de saját felelősségünket nem érezzük, inkább felülről várjuk a megoldást. A fenntarthatósági térkép segít felhívni a figyelmet a mai életmódunkból adódó társadalmi és környezeti elidegenedésre, segít elgondolkodni egy élhetőbb és fenntarthatóbb életen. Segít a gyakorlatban, a saját életünkben is megvalósítani és kihasználni a fenntartható lehetőségeket, megoldásokat.

A fenntarthatósági térkép

Hasznos gyakorlati eszköz a helyi fenntartható lehetőségek népszerűsítésére, és ezek kihasználásának elősegítésére. Megmutatja, hol találhatunk településünkön fenntartható életmóddal kapcsolatos dolgokat és szolgáltatásokat, például: fenntartható vásárlási, étkezési lehetőségek, környezetbarát lakások, ökoturisztikai lehetőségek, fenntartható közlekedés. A térképen mind a környezeti, mind a társadalmi fenntarthatóság elemei megtalálhatók. A diákok használhatják egyrészt ötletbázisként, hogy milyen helyeket és szolgáltatásokat keressenek fel a jövőben, másrészt emlékezteti őket a már meglévő fenntartható dolgok nagyra értékelésére. Lehetőséget ad emellett helyi civil szervezetekkel és fenntarthatóságért dolgozó személyekkel való kapcsolat-teremtésre, a munkájukba való önkéntes bekapcsolódásra.

Ötletek fenntarthatósági térképekről (USA):

goo.gl/Gz9YI7 (ucdavis campusmap sustainability)

goo.gl/N4bsHl (sustainability tufts – 2015 Eco map 11-19-16)

Milyenek a fenntartható közösségek?

A fenntartható közösségek olyan helyek, ahol az emberek szívesen laknak és dolgoznak most is, és a jövőben is. Figyelembe veszik az itt lakók igényeit, segítve őket, hogy a közösség részének érezzék magukat, és hogy jó életminőségben élhessenek, kihasználva képességeiket és lehetőségeiket.

A fenntartható közösségek közreműködnek a természeti környezet megóvásában, értékesnek tartják az egyenlőséget, udvariasságot és a jószomszédi viszonyt. Biztonságosak, gördülékenyen működnek, jól felépítettek és változatos szolgáltatásokkal felszereltek.

Az USA hisz abban, hogy a fenntarthatóság megvalósításához igazi változás helyi szinteken indulhat el. Felterjesztették az Agenda 21 nevű akció programot az ENSZ 1992-ben Rio de Janeiro-ban megtartott Környezet és Fejlődés című konferenciáján, melyben globális, nemzeti és helyi szinteken is tárgyalták a fenntartható fejlődés és környezetvédelem lehetőségeit. A programhoz eddig közel 180 ország kormánya csatlakozott.

Foglalkozások

I. TANÓRA | Mesélnek a képek

1. feladat. Kéпкиállítás (10 perc)

A diákok felragasztják a táblára a régi képeket, amiket a lakóhelyükről találtak. Ha elég sok kép összegyűlt, csoportosíthatjuk: szobrok, utcák, terek, érdekes épületek, természeti környezet, kulturális élet, piac, kézműves termékek, stb.

2. feladat. Miről mesélnek a képek? (10 perc)

A beszélgetéshez tegyük fel a következő motiváló kérdéseket: Melyik a legöregebb kép? Melyik ábrázol olyat, ami ma már nincs meg? Melyik kép a legmeglepőbb? Több zöld övezet volt régen a településen? Mennyi és milyen közlekedés volt? Milyen lehetett az emberek élete? Tiszták voltak-e az utcák? Rendszerben tartottak voltak-e a közterek? Milyen boltokat, szolgáltatókat látunk? Megpróbálnál-e egy hétig úgy élni, ahogy a kép korában éltek? Mi lenne a különbség? Mihez nem lehetett hozzáférni akkor? Milyen tanulsága lenne egy ilyen kalandnak?

3. feladat. Helyezzük a képeket a térképre! (10 perc)

Helyezzük fel a legérdekesebb képeket a várostérképre: a képek helyét a térképen jelöljük meg egy jelölőtűvel. A tűt egy vékony fonal segítségével kössük a képhez.

4. feladat. Téma és csoportfelosztás (15 perc)

A tanulókat osszuk csoportokra a terepgyakorlaton végzendő témák alapján. Vegyük elő a 2. feladatlapot, és az ott található 6 téma szerint alakítsuk ki 6 csoportot. A csoportok feladata lesz, hogy a témára vonatkozó, jelenlegi fenntarthatósággal kapcsolatos helyeket megtalálják.

A csoportok szedjék össze, hogy a témával kapcsolatban milyen helyszíneket ismernek, amiket érdemes lenne meglátogatni. A kutatást otthon is folytathatják, házi feladatként, interneten, vagy szüleiket, ismerőseiket megkérdezve.

II. TEVÉKENYSÉG | Terepgyakorlat

5. feladat. Keresd fel a helyszíneket! (135–180 perc)

A 4. feladat során kialakított 6 csapattal dolgozzunk. Minden csoporthoz csatlakozzon egy felnőtt kísérő, kérjünk meg erre kollégákat vagy szülőket. A diákok vigyék magukkal azokat a fényképeket, amik valamelyik felkeresendő helyszínükről készültek. A terepgyakorlat során a következő lesz a feladatuk:

1. Helyszínek bejárása. Keressék meg a legfontosabb helyszíneket, ami a témájukhoz kapcsolódik. Használják fel ehhez a 2. feladatlapot és a 4. feladat során összegyűjtött helyszíneket. A helyszínen készítsenek fényképet, rövid leírást, jegyezzék fel a címet, elérhetőséget. Ha lehet, beszélgessenek röviden az üzemeltetővel, tulajdonossal, szakértővel: mióta működik, miért gondolja fenntarthatónak, mik a jövőbeli céljai.

2. Régi fényképek. A diákok keressék meg pontosan azt a helyet, ahonnan a felkeresett helyszínekre vonatkozó régi fényképek készültek, és készítsenek onnan új fotókat, lehetőleg ugyanabból a szögből. Az új fotókat nyomtassuk ki, a képpárokat állítsuk ki az osztályteremben. Mit mondhatunk ezekről a változásokról? Egy külföldi látogatónak milyen véleménye lehetne a korabeli és mai élet minőségéről?

3. A várost nyitott szemmel körbejárva a túra végén töltsék ki az **1. feladatlapot (Régen és ma)**, próbáljanak meg válaszokat találni az 1. feladatlapon szereplő kérdésekre. Helyi intézmények szakértői szintén segíthetnek (múzeum, turisztikai/információs központok). Minden csoportnál legyen egy fényképezőgép, feladatlap, kapcsolós írotábla, ceruza vagy toll és várostérkép.

Ha minden csoport visszaért, beszéljük meg a házi feladatot és a további teendőket. Házi feladat:

1. A terepbejárás után készítsék el a listát a fenntartható értékekről a 2. feladatlaphoz hasonlóan. Nem baj, ha nem jártak be minden helyszínt, írjanak le minden helyet, amiről tudomásuk van.
2. *(nem kötelező, választható)* A csoportok állítsanak össze egy digitális prezentációt a tapasztaltakról: Milyen az élet minősége és a fenntarthatóság a vizsgált területen?

III. TANÓRA | A fenntarthatósági térképünk

6. feladat. Múlt és jövő (20 perc)

Vitassuk meg a terepgyakorlat eredményeit! Minden csoport mutassa be a bejárt és a kutatások során talált egyéb fenntartható helyeket, amik a témájukhoz kapcsolódnak, a 2. feladatlap alapján. Ha készültek képekkel, előadásokkal, riportokkal, ezeket is mutassák be. Beszéljük meg az 1. feladatlapot is: a tanár olvassa végig a kérdéseket, a diákok válaszoljanak közösen. Tegyük fel a következő kérdéseket:

Az élet mely területei voltak jobbak/könnyebbek a múltban? Melyek jobbak ma? Mi volt a legmeglepőbb dolog, amit találtak? Mivel kellene minden lakosnak tisztában lennie? Milyen összefüggéseket érdemes megjegyezni? Mit tehetnek maguk is a jövőben a fenntarthatóságért?

7. feladat. Végső munkák a fenntarthatósági térképen (25 perc)

A terepgyakorlaton összegyűjtöttek alapján készítsük el településünk fenntarthatósági térképét!

A térképnek használhatunk előre nyomtatott várostérképet, ahol színes tűkkel, színes post-it jelölőkkel, színes filccel jelölhetjük be és nevezhetjük meg a talált fenntarthatósági pontokat. A térkép mellé jelmagyarázatot is találjunk ki, csoportosítva a helyszíneket. Másik lehetőség, hogy a diákok az elejétől kezdve maguk rajzolják a térképet, ekkor jobban lehet stilizálni és személyesebb lesz a végeredmény. Az arányokat rögzítendő, az úthálózatot átmásolhatják nyomtatott térképről. Ha nem marad idő a befejezésre, házi feladatként is megcsinálhatják.

Közben vitassuk meg a tanulókkal, hogy lehetséges-e a múltbeli jó dolgokat, és a mostani jó dolgokat egyesíteni a jövőben? Mit lehet, és mit nem? Miért?

Az elkészült fenntarthatósági térképet helyezzük ki az iskola egy jól látható pontjára. Beszéljünk róla a többi diáknak, tanároknak is, akár nyilvános iskolai bemutatót is szervezhetünk.

Irodalom:

- Horváth Balázs: *Ökológiai lábnyom és fenntarthatatlanság*. Budapest, 2016, L'Harmattan Kiadó.

Internetes oldalak:

- Fenntartható közösségek:
goo.gl/CSShnN (Nationwide Education – Sustainable communities – 12 to 16 years old)
goo.gl/BSFthQ (Magyar Környezeti Nevelési Egyesület: Nyiratiné Német Ibolya – Fenntartható helyi közösségek fejlesztése)

Fenntarthatósági térkép – Diákoldal

5. feladat. Terepgyakorlat

1. FELADATLAP: RÉGEN ÉS MA

Múlt vagy jelen a településeden: mikor volt jobb?	A múltban	Most
Mikor volt több fa?	✓	
...több park / több virág volt?		
...több mosolygó ember volt az utcán?		
...több autó parkolt a járdán?		
...vonzóbb volt sétálgatni a városban?		
...egy forró nyári napon könnyebben találtunk árnyékot?		
...jobban összekapcsolódott a városi élet a folyón/tavon zajló étellel?		
...tisztább volt a víz a folyóban/tóban?		
...több fasor volt?		
...több lehetőség volt focizni vagy játszani a zöld közterületeken?		
...több lakos volt?		
...mozgalmasabb/nyugtalanabb volt az élet a városban?		
...több bicikli volt az utakon?		
...biztonságosabb volt az élet?		
...szebbek voltak az épületek?		
...több természetes anyagot használtak fel az utak, járdák készítéséhez (természetes kövek vagy beton, aszfalt...)		
...tisztábbak voltak az utcák?		
...több szemét volt a tereken?		
...több piac volt a városban?		
...több pad volt a városban?		
...több játszótér volt a városban?		
...több sportlétesítmény volt a városban?		
...biztonságosabb volt biciklizni?		
...több kulturális esemény volt a városban?		
...élhetőbb hely volt a város?		

Fenntarthatósági térkép – Diákoldal

5. feladat. Terepgyakorlat

2. FELADATLAP: FENNTARTHATÓSÁGI TERÜLETEK

Zöld gazdaság, energia, mezőgazdaság, lakhatás, intézmények – biofarmok, családi farmok– díjat nyert helyi termelők– helyi mesterségek, kézműves termékek (kovács, zsidelyező)– helyi vízerőmű– biomasszafűtés– ökoiskolák, óvodák– erdei iskolák, erdei óvodák– alacsony energiaigényű házak, passzív házak– ...	Hulladékcsökkentés és újrahasznosítás – szemégyűjtő pontok– szelektív szemégyűjtő szigetek– használtruha gyűjtő– nyilvános könyvleadó– nyilvános komposztgyűjtő– szemételep/szemétegető– ...
Fenntartható fogyasztás – vásárlás és szolgáltatások – bioboltok (bioélelmiszer, környezetbarát tisztítószerek, kozmetikumok)– helyi termék boltok– zöld boltok (energiatakarékosság, hulladékcsökkentés)– fair-trade kávézó/teázó– helyi piac– heti doboz/szatyorrendszer– házitej árusítás– vegetáriánus/vegán éttermek– antikvárium, turkálók– bicikliszerelő– cipő, táska, ruhajavítás– zöld virágbolt– papírgyűjtés– ...	Természet, környezet, ökoturizmus – idős fák, parkok, fasorok– természetvédelmi terület, helyi védettségű természeti értékek– tanösvény, oktatótábla– forrás, artézi kút– természetes / permakultúrás kert, közösségi kert, gyümölcsös, botanikus kert, arborétum– nyersanyagforrások– nádgyökeres szennyvíztisztító– kilátótorony, megfigyelőállás– madármegfigyelés– biciklikölcsönzés, kajak/kenukölcsönzés, sí-, korcsolyakölcsönzés– esővízgyűjtés– vizes élőhelyek– ...
Szelíd közlekedés, közterületek minősége – gyalogos zónák, átkelők– „Walking bus” megálló– P + R parkoló– városi kerékpárkölcsönzés– kerékpárutak– padok– elektromos gépkocsi töltőállomás– zöldövezet– mozgássérült közlekedési lehetőségek– ...	Események, emberek, civil szervezetek – zöld civilszervezetek– ökocentrumok– kutya-menhely– helyi környezetvédelmi hatóság– szabadtéri színpad– színház, mozi– művelődési központ– fesztiválok– ...